

שבחי קלות הדעת שמואל בונים

*"אל תשלט נא בכך עין רעה, קלות-דעת,
אל יהיו לעולם בכך מושכות ומרדעת,
את כנפם של חיים ואחות שירתם.
הצרות שחוללת הן כאפס, רואה את,
נוכח מה שעושה, על כל שעל וצעד,
נצח כבוד ראשם של הכסיל והתם..."
(שיר עשרה אחים" נ. אלטרמן)*

מאז הביקור הראשון, בזכות האגס שנפל על ראשי, אני מאוהב בקרקס ובעם השוכן באוהליו. ואכן, זהו עם עתיק, חסר מולדת, "מפוזר ומפורד בין העמים". אמנם אין לו דגל והמנון, אך דגלים רבים בשלל צבעים מתנופפים מעל אוהליו, ומנגינות לו רבות ועליזות. ויש לו שפה משלו, שהיא כליל כל השפות בעולם – שפה בין-לאומית המובנת רק לבני העם הזה. בנדודיו חוצה הקרקס גבולות ואף את גבול ההגיון. כי מה ההגיון במריחת פנים בצבע, במכנסיים רחבים עד כדי גיחוך, ובקפיצה הכרוכה בסכנת נפשות מטרפז לטרפז בגובה מטורף? ומיני תעלולים, שאיש בר-דעת לא יעלה בדעתו לעשותם? ולמרות זאת, ואולי דווקא משום כך. נוהרים זקן וטף אל אוהלי הקרקס מאז ועד היום. וגם אני, בתוך עם רב, נסחף למחיאות הכפיים בצעוד אנשי הקרקס – הפילים, סוס ורוכבו, הליצנים ולולינים לקול חצוצרות ותופים. חגיגה של קלות הדעת, של צליל ושל צבע. אנשי הקרקס בזים לחוקי הטבע ושמים ללעג, אגב חיוך תמים, את כל המקובל, המרובע והמכופתר בעולמנו. שימו יד על הלב ואמרו – היש בכם אחד, נער או זקן, שאינו מתאוה בחלומותיו הנסתרים להשיר מעליו, ולו רק לפעם אחת, את הכבלים של "כך יאה ומהוגן", ולהלך על חבל דק בגובה שתי קומות? כנראה שחבויים בעצמות שלנו זכרונות, המכונים אטוויזם, מן הימים שאבות אבותינו היו מקפצים בקלות מענף לענף (ראה – דרווין).

רבות נכתב על הקרקס, אך רק ילדים, משוררים ופדריקו פליני ידעו לקשור לו כתרים.
אוסקר וויילד אמר: "שעשועים תמימים אלה הם המפלט האחרון מפני 'הרצינות' הנפוחה".
נתן אלתרמן (אני לא זז בלי אלתרמן) שר לו שירי תהילה:

חיות הבר רובצות בצד אוכלי התבן,
בשייר אחת. אין זה חזון נפרץ...
אך בקרקס מזמן כבר גר זאב עם כבש,
ובקרקס מכבר נמר עם גדי ירבץ...

יצא נסע לו הקרקס. נסע לו הלאה.
ועד שובו שנית, עם כל פלאיו כולם,
אומרים הכול דברי שלום ודבר תודה לו,
אומרים כי טוב שמסתובב הוא בעולם.
(“התיבה המזמרת”)

“בעולם 'הנאור', אם משכנים נמר וגדי בכלוב אחד, מחליפים יום-יום את הגדי”
(וודי אלן).

בילדותי השתעשעתי לא פעם בחלום – לקום ולחמוק מתחת לסינרה של אמא, להצטרף לאחד
הקרקסים ובקרונות לנדוד אל העולם. מכיוון שהחלום לא מומש, אני מפצה את עצמי בציור.
אני מצייר את אנשי הקרקס ברגעיהם היפים. בעת גלגול עוצר נשימה במרומי הזירה. אני מצייר
ליצנים תמימי פנים [קלי] בשר וקלי תנועה, רקדניות כפרפרים באוויר, סוסים הנושאים עיניים
מלאות אהבה ברוכבת... מצייר ומצייר את כל “המנג'ריה”.
אני נוהג לבוא אל אוהל הקרקס הבא העירה גם בשעות היום, כשהם ב“ציוויל”, עוסקים
בתרגול שאין לו סוף, ומקנים את רזי המקצוע לדור ההמשך.
בקרקס, יותר מכל ענפי האמנות האחרים, נדרש הדיוק המושלם. אין בו מקום לחלטורה,
שהרי כל שגיאה או מעידה פירושה – סוף המשחק.
פעם, באחד הביקורים, שאלתי זקנה (בצעירותה היתה רקדנית על סוס), שהביטה בחיוך מאושר
בנכדה בן החמש המנסה וחוזר ומנסה ללא ליאות סלטה כפולה, האם לא היתה רוצה שנכדה
יהיה רופא או מהנדס? “הוא לא מכיר דברים כאלה”, ענתה לי, “בקרקס החיים יפים”

אני מצייר ליצנים גם בלי הצבע ובלי האפים האדומים. ליצנים ללא מסכות – מבשלים מרק על גבי פתיליה, תולים כביסה, לוגמים מן הבקבוק, מפצחים גרעינים, מתנים אהבים, מונים כספם – ליצנים כבני אדם.

